

Информационен
справочник за
българите

в Румъния 2019

Първо издание

Издател и автор: г-н Росен Русев, почетен консул на Република България в Румъния

Copyright@RosenRusev

Авторски права

„Информационен справочник за българите в Румъния“ е със запазени авторски права в Румъния, България и Европейския Съюз. Единствен собственик на авторските права в Европейския съюз и извън него е Почетен Консул Росен Русев, който си запазва правото да публикува, разполага, размножава, разпространява, договаря и задължава в смисъла на изпълнение на граждански договор, правата върху настоящия Справочник.

Всяко нарушение на горепосочените права може да доведе, съгласно българското или други приложими законодателства, до носене на административно-наказателна отговорност на нарушителя, включително отговорност за имуществени вреди за нарушаване на авторски права и до правото на обезщетение в полза на автора.

Съдържание

1 РУМЪНИЯ – ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	1
2 ПРАВО НА ПРЕБИВАВАНЕ В РУМЪНИЯ	1
2.1 ВРЕМЕННО ПРЕБИВАВАНЕ.....	1
2.2 ПОСТОЯННО ПРЕБИВАВАНЕ	3
2.3 ПРИДОБИВАНЕ НА РУМЪНСКО ГРАЖДАНСТВО	5
3 РАБОТА И СОЦИАЛНА ЗАЩИТА В РУМЪНИЯ	6
3.1 ТЪРСЕНЕ НА РАБОТА	6
3.2 УСЛОВИЯ НА ТРУД	8
3.3 КОМАНДИРОВАНИ СЛУЖИТЕЛИ	11
3.4 ПРОФЕСИОНАЛНИ КВАЛИФИКАЦИИ.....	13
3.5 СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ	14
3.6 БЕЗРАБОТИЦА И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ.....	15
3.7 ПЕНСИЯ ЗА СТАРОСТ.....	16
3.8 ДАНЪК ВЪРХУ ДОХОДИТЕ ОТ ЗАПЛАТИ.....	17
4 УСТАНОВЯВАНЕ НА БИЗНЕС В РУМЪНИЯ.....	18
4.1 ИЗВЪРШВАНЕ НА СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ.....	18
4.2 ФИНАНСИ.....	19
4.3 ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ.....	21
4.4 ГАРАНЦИИ ЗА ПОТРЕБИТЕЛЯ	22
5 ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА	23
5.1 ..... СРАВНЕНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА И РУМЪНСКА ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА.....	23
5.2 РУМЪНСКА ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА	24
5.3 ПРИЗНАВАНЕ И ЕКВИВАЛЕНТНОСТ НА БЪЛГАРСКИ ДИПЛОМИ...	26
5.4 КУЛТУРА.....	26
6 ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В РУМЪНИЯ	33
6.1 ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ПРИ БОЛЕСТ.....	34
6.2 ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ПРИ ЗЛОПОЛУКА.....	36
6.3 СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ПРИ БЕЗРАБОТИЦА	37
6.4 СЕМЕЙНИ СОЦИАЛНИ ПРИДОБИВКИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ.....	39

6.4.1	Майчинство	39
6.4.2	Детски надбавки.....	40
6.4.3	Отглеждане на дете и връщане на работа	40
6.5	ДРУГИ ПОМОЩИ ЗА СЕМЕЙСТВОТО	41
6.5.1	Гарантиран минимален доход.....	41
6.5.2	Помощи за семейства с ниски доходи.....	42
6.5.3	Помощи за жилищно отопление	42
6.6	ХОРА СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ.....	43
6.6.1	Социално осигуряване и обезщетения	43
6.6.2	Държавна пенсия за инвалидност.....	44
6.7	СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ ЗА ВЪЗРАСТНИ ХОРА.....	45
7	СЕМЕЙСТВОТО В РУМЪНИЯ	48
7.1	БРАК И СЪПРУЖЕСКИ ПРАВА.....	48
7.2	ПРЕКРАТЯВАНЕ НА БРАКА (РАЗВОД).....	49
7.3	РАЖДАНЕ, РОДИТЕЛСКА ОТГОВОРНОСТ, ГРАЖДАНСТВО	50
7.4	СМЪРТ.....	52
8	ЖИЛИЩЕ	53
9	ГРАНИЧНИ ПУНКТОВЕ	55
10	ТРАНСПОРТ	56
11	ФИНАНСИ В РУМЪНИЯ	61
11.1	ВАЛУТА, БАНКОВИ СМЕТКИ И ПАРИЧНИ ПРЕВОДИ.....	61
11.2	КРЕДИТИРАНЕ	63
11.3	РУМЪНСКА ПОЩА	63
11.4	ТАКСИ И ДАНЪЦИ	63
12	УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ И ПРАВОСЪДИЕ.....	65
13	СОЦИАЛНА ИНТЕРГРАЦИЯ.....	70
14	ПРИЛОЖЕНИЯ	72
14.1	ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ	72
14.2	ОФИЦИАЛНИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В РУМЪНИЯ.....	73
14.3	ЗАКОНОДАТЕЛСТВО	77
14.4	СЪКРАЩЕНИЯ.....	79

Забележка за отговорност относно информацията в справочника

Обхват на информацията

Авторът на Справочника е положил всички разумни усилия, за да осигури надеждност на информацията, публикувана в него и при избора на използваните източници на информация. Независимо от това, същият не декларира и не поема гаранция, изрична или подразбираща се, за верността, пълнотата, навременността или безпроблемния достъп до информацията, публикувана в настоящия Справочник или за използваните източници на информация, и изрично заявява, че не носи никаква отговорност за грешки или пропуски в него.

Изключване на отговорност

Авторът не носи никаква отговорност за вреди, включително за непреки вреди или пропуснати ползи, претърпени в резултат от или по какъвто и да било начин свързани с информацията и използването на настоящия Справочник.

Предговор

Държите в ръцете си първото издание на „Информационен справочник за българите в Румъния“, сборник с полезна, конкретна и актуална информация за българската общност в Румъния.

Независимо от това дали сте тук, за да работите, учите или правите бизнес, за дълго или кратко, настоящият справочник е създаден, за да бъде Вашата първоначална отправна точка, с указания и актуална практическа и правна информация, необходима за Вашето ежедневие и бизнес.

При създаването на подобен справочник невинаги е целесъобразно пълно излагане на информацията по определена тема. Затова, заедно с най-важната информация, в справочника ще намерите съответната компетентна институция и как да се свържете с нея.

Положихме всички възможни усилия, за да гарантираме точността на представената информация към момента на издаването на настоящия справочник. Ще се радваме да получим Вашите отзиви и предложения за следващото издание.

Скъпи румънски приятели, благодарим ви за госто-приемството на ваша земя! Dragi prieteni români, vă mulțumim pentru ospitalitatea voastră!

Приятно четене!

Почетен Консул Росен Русев

1 Румъния – обща информация

Като граждани на Европейския съюз имаме еднакви права в цялото пространство на Съюза, включително и Румъния. Най-важните от тях са: право на пребиваване, свободно движение, работа и равностойни права.

Внимание: в Румъния е задължително да **носите със себе си Удостоверението за регистрация** (ако пребивавате повече от 3 месеца) **и личната си карта или паспорт** по всяко време. Ако ги оставите вкъщи, можете да бъдете глобени.

Повече обща информация за Румъния може да намерите на сайта на българското посолство <http://bgembassy-romania.org>.

2 Право на пребиваване в Румъния

2.1 Временно пребиваване

Ако смятате да останете за **повече от 3 месеца** в Румъния, трябва да се регистрирате в местния окръжен офис на Главния инспекторат за имиграция и да получите Удостоверение за регистрация (издава се на момента) или Карта за пребиваване (до 90 дена след регистрация). Валидността им е от 1 до 5 години.

Важно: Горепосочените документи съдържат вашия румънски CNP (Codul Numeric Personal, Личен Цифров Код – 13 цифри), който ви идентифицира за данъчни, осигурителни и други цели.

Освен валидна лична карта или паспорт (оригинал и копие), са необходими и следните документи за:

Служители:

- Трудов договор (оригинал и копие) или оригинал на Удостоверение за заетост от работодателя (*adeverință eliberată de angajator*)
- Разпечатка от Регистъра на служителите, подписан и подпечатан от работодателя

Командировани:

- Командировъчен договор и Заповед за командировка с легализиран превод
- Потвърждение за командировката от румънска страна

Бизнес:

- Според вида на дейност са необходими определени сертификати от румънския Национален Търговски регистър (*ONRC*)

Пенсионери:

- Доказателство за наличието на здравна осигуровка
- Доказателство, че можете да се издържате

Учащи:

- Доказателство за записване в признато учебно заведение
- Саморъчна декларация, че можете да се издържате
- Факултативна здравна застраховка ¹

---

¹ Чл. 213 (1) от Закона за здравно осигуряване № 95/2006

Смесени бракове:

- Свидетелство за брак
- Лична карта на румънския гражданин (оригинал и копие)
- Здравна осигуровка на румънския гражданин

Средствата за издръжка могат да бъдат доказани чрез:

- Документ за получаване на пенсия, издаден не по-късно от 3 месеца преди датата на влизане в Румъния;
- Декларация за данък общ доход от предходната на влизане в Румъния година, или друг подобен документ;
- банково извлечение или други равностойни документи, удостоверяващи приходите, необходими за осигуряване на издръжка;
- пристигащите в Румъния с цел обучение могат да подадат саморъчна декларация, че могат да се издържат.

Като изключение, румънските граждани не са задължени да доказват средствата за издръжка за членове на семейството.

2.2 Постоянно пребиваване

Ако в продължение на 5 години непрекъснато сте живели законно в Румъния, можете да поискате да ви бъде издадена Карта на постоянно пребиваващ, валидна 5 години за лица до 14-годишна възраст и 10 години за всички останали.

Молбата се подава в местния окръжен офис на Главния инспекторат за имиграция, със следните документи:

- валидна лична карта или паспорт (оригинал и копие)
- удостоверение за регистрация (оригинал и копие)
- документи, удостоверяващи продължителността на пребиваване
- платена такса

Задължения и глоби:

Регистрацията при престой над 3 месеца е **задължителна**. В противен случай глобата е от 25 леи до 50 леи.

Същата санкция се използва за наказване на неизпълнението на следните задължения:

- Деклариране в местния полицейския участък, в рамките на 48 часа от загубата или кражбата на документи, въз основа на които лицето може да пресече държавната граница на Румъния (паспорт, документ за пътуване, други документи за самоличност), както и издадени от румънските органи за удостоверяване на пребиваването (удостоверение за регистрация, карта за пребиваване).

2.3 Придобиване на румънско гражданство

Предоставя се при поискване, ако докажете законно пребиваване в Румъния най-малко 8 години, или 5 години в случай на брак с румънски граждани, и възможност за издържане.

Заявлението се подава, заедно с редица подкрепящи документи, в Националната агенция за гражданство към Министерството на правосъдието.

Полезна информация:

- ✓ Териториални офиси на Главния инспекторат за имиграция <http://igi.mai.gov.ro/en/node/contact>
- ✓ Необходими документи за издаване на Удостоверение за регистрация <http://igi.mai.gov.ro/en/content/citizens-eu-eea>
- ✓ Необходими документи за издаване на Карта на постоянно пребиваващ <http://igi.mai.gov.ro/en/content/granting-permanent-residence>
- ✓ Националната агенция за гражданство към Министерството на правосъдието: <http://cetatenie.just.ro/index.php/ro/>

3 Работа и социална защита в Румъния

Като гражданин на ЕС имате равностойни права с гражданите на Румъния при търсене на работа, наемане и трудови условия, социални и данъчни предимства, уволнение и възстановяване на работното място.

Българските граждани в Румъния нямат нужда от разрешително за работа.

Трудовото законодателство е уредено в румънския Кодекс на труда².

Компетентният орган за работа и социална защита в Румъния е Агенцията по заетостта: www.anofm.ro.

3.1 Търсене на работа

Има няколко начина за намиране на работа в Румъния, чрез:

- 42-те териториални структури на Агенцията по заетостта (АНОФМ), която предлага база данни за свободните работни места, предлагани от румънските работодатели³;
- 45-те национални бюра на EURES към териториалните агенции по заетостта; (www.eures.anofm.ro).

---

² www.codulmuncii.ro/en/contents

³ www.anofm.ro/lmvw.html?agentie=ANOFM&categ=3&subcateg=1

- частни фирми, специализирани в областта на заетостта, след като се уверите, че са упълномощени от териториални инспекции по труда: www.inspectiamuncii.ro;
- различни сайтове с работни места, където можете да създадете и автобиография, която се вижда от работодателите, които търсят персонал: <https://ro.jooble.org>, www.bestjobs.ro, www.ejobs.ro;
- спонтанна кандидатура, като изпратите автобиографията си, придружена от мотивационно писмо до отдел „Човешки ресурси“ на съответната компания.

При намиране на работа би трябвало да получите трудов договор или писмо с предложение за сключване на такъв, на румънски език, надлежно подписан от работодателя. Трябва да представите медицинско удостоверение. Трудовият договор се подписва и регистрира най-малко един работен ден преди започване на работа.

Важно: Медицинското удостоверение за годност за конкретната трудова дейност се издава от лекари по трудова медицина срещу искане, подписано от бъдещия работодател. При липса на същото договорът е невалиден.

3.2 Условия на труд

Като граждани на ЕС българските служители и техните семейства в Румъния имат еднакви права и задължения с румънските граждани по отношение на работа и социална защита.

Следват някои от специфичностите на румънското трудово законодателство⁴.

- Максимален изпитателен срок: 90 дена, 120 дена за ръководители;
- Срочните договори не могат да бъдат сключвани за повече от 3 години;
- Минималната брутна месечна заплата от 1 януари 2019 е 2080 леи (€446.99);
- Национални празници (неработни дни): 1ви и 2ри януари, 24ти януари (Обединение на княжества Влахия и Молдова), първите два дни на Великден, 1ви май (Ден на труда), 1 юни (Ден на детето), Пентекостната неделя и следващия ден (Свети Дух), 15ти август (Успение на Пресвета Богородица), 30ти ноември (Св. Андрей, покровител на Румъния), 1ви декември (Национален ден, Обединението с Трансилвания), първите два дни на Коледа. Последователите на легални религиозни култове имат право на по два празнични дни, три пъти годишно.

---

⁴ Справка на Националната агенция по заетостта

www.anofm.ro/upload/3318/Working_and_living_conditions_in_Romania.pdf

- Отпуски: Наетите лица имат следните права по закон:
  - Годишен платен отпуск: 20 работни дни, извън националните празници;
  - Специални платени отпуски при: важни семейни събития (брак, раждане, смърт) и други като даряване на кръв, смяна на работно място, професионално обучение;
  - По болест или майчинство, платени;
  - Неплатени: за уреждане на персонални въпроси.

При писмено искане на служител, или бивш служител, работодателят е длъжен да му издаде:

- копия от документите в личното досие;
- копия от страниците на електронния регистър, които съдържат записите, свързани с лицето и/или документи, удостоверяващи извършената от него дейност, продължителност на дейност, заплата, трудов стаж, професия и специалността, доказани от Общия регистър на доказателствата и от личното досие на служителя.

Документите се издават в копие, заверено от законния представител на работодателя или от упълномощено от него лице.

Ако смятате, че правата ви са нарушени, можете да се обърнете към синдикатите, териториалната

Инспекция по труда или към съда по местоживеене. В последният случай е препоръчително да се консултирате с адвокат по трудово право.

Ако сте принуден да работите нелегално, можете да се свържете с централната Инспекция по труда на безплатен номер 0800 868 622, или с териториалните офиси.

3.3 Командировани служители

Командираните служители запазват трудовите и социално-осигурителни отношения с изпращащия работодател, като в същото време могат да се ползват от условията на труд, уточнени в румънското законодателство, ако същите са по-благоприятни, по отношение на:

- минимални ставки на заплащане;
- максимална продължителност на работното време и минимална продължителност на почивката;
- здравословни и безопасни условия на труд;
- условия на труд за бременни жени и млади хора;
- равно третиране на мъжете и жените и други правила за предотвратяване на дискриминация.

Важно: Приемащата румънска фирма е задължена по закон да уведоми писмено, на румънски език, компетентната териториална единица на Инспекцията по труда за началото на дейност на командирования служител, поне един работен ден предварително. В противен случай подлежи на глоби от 5000 леи до 9000 леи.

Данък върху дохода: Ако сте командирован за **по-малко от 6 месеца** годишно, плащате данък върху дохода единствено в България⁵.

---

⁵ Чл. 14, пар 2 (а), Закон № 29/2016 за избягване на двойното данъчно облагане https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/AsistentaContribuabili_r/Conventii/Bulgaria_2016.htm

Социално осигуряване: При командировки до 2 години, за да останете социално осигурен в България е важно преди заминаване да получите от своя работодател формуляр **A1**. Същият служи за доказване на вашия, и на лицата на ваша издръжка, статут на социално осигурено лице пред румънските власти и инспектората по труда.

Достъп до здравно обслужване в Румъния: Европейската здравноосигурителна карта (ЕЗОК) ви дава право на безплатно спешно и неотложно здравно обслужване.

Ако смятате да смените местожителството си за Румъния, вместо ЕЗОК вземете от България формуляр **S1** и го представете на здравноосигурителната институция в Румъния.

Важно: Проверете дали здравната ви застраховка покрива разходите за обратен транспорт в случай на злополука и тежко заболяване. В противен случай е необходима допълнителна застраховка.

Полезна информация:

- ✓ Командировъчната заповед, изплащането на разходи, медицинска застраховка и други, свързани с командировката са съгласно Наредбата за служебни командировки и специализации в чужбина. (www.tita.bg/laws/56)

✓ Информация за командировани лица на румънската Инспекция по труда:

www.inspectiamuncii.ro/documents/66402/1518590/Detasarea+transnationala+pe+teritoriul+Romaniei_2018.pdf/9aee9198-b474-4278-959b-3b9f9201ae9e

✓ Законови постановки относно командированите в Румъния лица:

www.inspectiamuncii.ro/documents/66402/1518590/HOT%C4%82R%C3%82RE+N%2B337.pdf/fecc910c-b2d4-4aff-abff-aecb2a0c1511

3.4 Професионални квалификации

За практикуването на т.нар. „регулирани професии“ в ЕС, и в Румъния в частност, може да се наложи да кандидатствате за признаване на професионалната си квалификация.

Проверете дали вашата професия е регулирана в Румъния и кои са компетентните органи на линка от сайт на ЕС (на английски език)⁶.

Ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, акушерка, лекар по дентална медицина, фармацевт, архитект или ветеринарен хирург, вашите квалификации се признават автоматично.

Вижте подробен списък на автоматично признатите

---

⁶ <http://ec.europa.eu/growth/toolsdatabases/regprof/index.cfm?action=homepage>

специалности в целия ЕС⁷.

Новост представлява Европейската професионална карта - електронен сертификат, чрез който вашата професия е призната навсякъде в ЕС. Засега тя може да бъде издадена за следните професии: медицински сестри с общ профил, фармацевти, рехабилитатори, брокери на недвижими имоти и планински водачи.

3.5 Социално осигуряване

Всяка страна от ЕС е свободна да организира своята социално и здравно-осигурителна система, независимо от останалите. Правилата на ЕС определят единствено коя страна отговаря за вашата социална осигуровка, когато са намесени две или повече страни.

Не можете да избирате в коя страна да се осигурявате. Когато живеете и работите в чужбина, ще бъдете социално осигурен или в страната си по произход, или в приемащата страна.

За да бъдете социално осигурен в Румъния е необходимо вашето местожителство да бъде в Румъния. При прекратяване на същото се прекратява и статута ви на социално осигурено лице.

По-подробна информация ще намерите в главата за

---

⁷ <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016D0790>

Обществено здравеопазване и социални услуги в Румъния.

3.6 Безработица и обезщетения

Условията за изплащане на обезщетението за безработица (*indemnizația de șomaj*)⁸ могат да бъдат намерени на линка от препратката, като главните от тях са:

- Минимален осигурителен стаж: 12 месеца в рамките на 24 месеца, предхождащи датата на подаване на заявката;
- Приложими ставки за изчисляване на обезщетенията: 75% от ISR (*Indicator social de referință*, Социален Референтен Индикатор - 500 леи към момента) плюс процент от brutната заплата за последната година, в зависимост от осигурителния стаж;
- Продължителност на получаване на обезщетенията: зависи от осигурителния стаж, както следва:
  - 6 месеца, при осигурителен стаж от най-малко една година и за новозавършили;
  - 9 месеца, при осигурителен стаж от най-малко 5 години;
  - 12 месеца, при осигурителен стаж над 10 години.

Обезщетенията за безработица не подлежат на данъчно облагане.

---

⁸ www.anofm.ro/post.html?id=3249&agentie=ANOFM

3.7 Пенсия за старост

Ако сте работили в няколко страни от ЕС, може да сте натрупали пенсионни права във всяка от тях, които ви дават право на пенсия след навършване на законната пенсионна възраст за съответната страна.

Трябва да кандидатствате пред пенсионните органи в страната, в която живеете или в която сте работили последно. Ако никога не сте работили в страната, в която живеете, тази страна ще препрати вашата молба за пенсия на страната, в която последно сте работили.

Трябва да потърсите информация за получаване на пенсия поне **6 месеца** преди да се пенсионирате, тъй като процедурата за отпускане на пенсия от няколко страни може да отнеме време.

За да получите пенсия за старост в Румъния (*Pensia pentru limită de vârstă*)⁹ трябва да сте навършили пенсионната възраст (65 години за мъжете, 60 години и 9 месеца за жените към 2019) и да имате минимален осигурителен период от 15 години.

Освен вноските към държавната пенсионна система, лицата, родени след 1 юли 1971 г. се осигуряват задължително и в частни пенсионни фондове, докато участието в последните е факултативно за тези родени между 1 юли 1961 г. и 1 юли 1971 г.

---

⁹ www.cnpp.ro/web/guest/pensia-pentru-limita-de-varsta

От 1ви януари 2019 г. минималната социална пенсия е 704 леи.

Пенсията се облага с данък при суми над 2000 леи.

За общи и особени условия на пенсиониране (по възраст, за инвалидност или за преживели лица) се обърнете към *Casa Națională de Pensii Publice (CNPP)*¹⁰.

3.8 Данък върху доходите от заплати

Кои доходи се облагат в Румъния?

Ако пребивавате в Румъния (животът ви е съсредоточен тук или престоявате повече от 183 дни годишно), трябва да плащате данък върху доходите си в Румъния.

Ако продължавате да пребивавате в България, ще трябва да докажете това чрез удостоверение за данъчно пребиваване, издадено от компетентния орган.

Ако не пребивавате в Румъния, дължите данък само върху дохода, получен тук.

Получателите на доходи от заплати дължат месечен данък от 10% върху нетния доход, който се изчислява и удържа при източника от платеща на дохода.¹¹

---

¹⁰ www.cnpp.ro/pensii

¹¹ Чл. 78, Данъчен Кодекс [Закон № 227/2015](#)

4 Установяване на бизнес в Румъния

4.1 Извършване на стопанска дейност

ЕС като общо икономическо пространство включва правото на свободно движение на хора, стоки, услуги и капитали.

Като гражданин на ЕС, в Румъния имате право да започнете свой собствен бизнес (като фирма или упълномощено физическо лице – РФА), както и да учредите филиал на регистрирана в ЕС фирма.

Регистрираните в България фирми за търговска дейност или услуги биха могли да предлагат стоките и услугите си в Румъния без необходимост от учредяване на фирма или филиал. Проверете предварително дали това е възможно и какви формалности са необходими за това в Търговския регистър¹².

Единното звено за контакт¹³, част от електронната национална система, ще ви помогне да се ориентирате за различните видове фирми, техните преимущества и недостатъци, приложимата законова рамка, както и за различните бизнес аспекти.

---

¹² www.onrc.ro/index.php/ro/inmatriculari/persoane-fizice/lista-orientativa-a-profesiilor-liberale

¹³ https://edirect.egovernare.ro/informatiigenerale/SitePages/mediud_eafaceri.aspx?IDC=36

Националният търговски регистър¹⁴, от своя страна, ви предоставя пълна информация, на английски и румънски език, за създаване, промяна и ликвидация на фирми от физически или юридически лица, свързаните с това процедури, формуляри и такси. Документите за учредяване могат да бъдат подадени и онлайн.

Внимание: Интелектуалната собственост (патенти, марки, дизайн, художествени творби и др.) е защитена на национално ниво. Ако развivate дейност в повече от една страна от ЕС, можете да защитите интелектуалната си собственост на равнище ЕС в [Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост](#).

4.2 Финанси

Финансиране на бизнеса:

В Румъния можете да кандидатствате за достъп до европейско финансиране чрез местните банкови или кредитни посредници¹⁵.

Финансирането от ЕС е достъпно за всички видове компании от всякакъв мащаб и сектор, включително предприемачи, стартиращи предприятия, микро компании, малки, средни и големи предприятия. Предлага се широк спектър от финансиране: бизнес

---

¹⁴ www.onrc.ro/index.php/en/inmatriculari-2/operatiuni-prealabile-2

¹⁵ <http://ec.europa.eu/research/eic/index.cfm?pg=funding>

кредити, микрофинансиране, гаранции и рисков капитал.

Освен европейски, съществуват и румънски държавни схеми за подпомагане на инвестициите за насърчаване на регионалното развитие¹⁶.

Извършване и получаване на плащания:

В Румъния¹⁷ фирмите и лицата, предлагачи стоки и услуги са задължени да приемат и извършват плащания по безкасов път, като плащанията в брой се допускат само в следните случаи:

- приходи от юридически и упълномощени лица (PFA): дневен лимит от 5000 леи на човек;
- плащания към други юридически лица и PFA: дневен лимит от 5000 леи на човек, но не повече от 10 000 леи/ден общо;
- физически лица, постъпления или плащания: дневен лимит от 10 000 леи на човек.

Счетоводни разпоредби:

Счетоводни разпоредби, методически норми, уточнения и инструкции ще намерите на сайта на Министерството на публичните финанси¹⁸.

---

¹⁶ www.mfinante.gov.ro/pagina.html?categoriebunuri=scheme-de-ajutor-de-stat&pagina=domenii&menu=Ajutorstat

¹⁷ [Закон № 70/2015](#)

¹⁸ www.mfinante.ro/pagina.html?categoriebunuri=intocmirea-si-depunerea-situatiilor-financiare.ghiduri-practice-

4.3 Данъчно облагане

Компетентният орган за данъци и такси е [Министерството на обществените финанси](#).

Посочените в раздела връзки са от неговия сайт.

Акцизи:

Ако произвеждате или търгувате с акцизни стоки (алкохол, алкохолни напитки, енергийни продукти, електроенергия, тютюневи изделия), можете да се запознаете с правилата за подлежащите на акцизи стоки и [плащането](#) на акцизи.

ДДС:

Въпреки че ДДС-то се начислява в целия ЕС, всяка страна сама определя своите ставки. В Румъния ДДС (TVA) ставките са: 19%, 9% и 5%, в зависимост от вида стока или услуга, предоставени в страната.

Корпоративен данък:

Корпоративен данък, или данък върху печалбата на предприятията, се плаща от различните видове дружества, клубове, кооперации и неперсонифицирани сдружения върху печалбата от развиваната стопанска дейност. Ставката в Румъния е 16%.¹⁹

[economice,legislatie-agenti-economici,ifrs&pagina=domenii&menu=Reglementari](#)

¹⁹ www.mfinante.ro/detalii.html?method=searchAnaf&pagina=taxe&den=I MPOZIT%20PE%20PROFIT

4.4 Гаранции за потребителя

Когато продавате стока или услуга на потребител онлайн или чрез други средства за комуникация от разстояние (по телефона, с поръчка по пощата) или извън магазин (от амбулантен търговец), потребителят има право да върне стоката или да откаже услугата в срок от 14 дни, без да е необходимо да посочи причина или основание за решението си.

В Румъния гаранционният срок е две години за стоки, които имат дефекти или които не изглеждат или не работят по начина, посочен в реклама, етикет или упътване. Гаранцията може да бъде по-кратка за стоки с по-малък срок на годност. За стоки втора употреба гаранцията е до една година.

Потребителят може да предяви правата си в срок от два месеца, от момента на забелязване на дефекта. Задължението за доказване на дефекта зависи от датата на доставяне на стоката: до 6 месеца след покупката задължението е от страна на продавача, след това – на купувача. Дефектната стока се заменя или поправя до 15 дни, в противен случай се възстановява платената сума.

Допълнителна информация за правата ви на потребител в Румъния, на английски и румънски език, можете на намерите на сайта на *Европейския потребителски център за Румъния* (www.eccromania.ro/en/topics/).

5 Образование и култура

Като граждани на ЕС вашите деца имат право да посещават училище във всяка страна от ЕС при същите условия като нейните граждани. Те имат право да бъдат записани заедно с ученици от тяхната възрастова група в клас на същото ниво като в тяхната страна **независимо от езиковите им умения**.

Достъпът до висше образование също е равноправен.

5.1 Сравнение на българската и румънска образователна система

Задължителното образование в България е от 5 до 16 годишна възраст, а в Румъния от 6 до 17.

Следва сравнителна таблица на образователните системи в двете страни, по образователна степен и възраст.

Образователна степен	България	Румъния
Детска ясла/creșă	0 – 3	0 – 3
Детска градина/grădiniță	3 – 7	3 -6
Начално училище/ școală primară	7 – 11	6 – 11
Основно училище/gimnaziu	11 – 14	11 - 15
Гимназия/Liceu, Învățământ profesional	14 – 17,18,19	15 – 17,18,19
Колеж/Învățământ postliceal*	19 - 21	19 – 22
Висше образование, от 3 до 6 годишна продължителност	19/21 -	19/22 -

* Колежът в България е форма на след-гимназиално обучение, докато в Румъния е степен на висше извън-университетско образование.

5.2 Румънска образователна система

Компетентният орган е Министерството на националното образование (www.edu.ro).

Сайтът www.studyinromania.gov.ro ще ви помогне да се ориентирате за процедури и срокове.

Общественото училищно образование до задължителната възраст е безплатно.

Българските студенти в Румъния могат да кандидатстват за стипендия на равни начала с румънските граждани. Ако обучението по избраната специалност е на румънски език, трябва да докажете владението му. Можете да участвате в подготовителните курсове по румънски език, организирани от акредитирани висши заведения.²⁰

Учебните бележки са различни за съответните степени, както следва:

- Начална степен: 4ри бална описателна система: Foarte Bine, Bine, Satisfăcător, Nesatisfăcător;
- Средна и висша степен: 10то бална скала от 1 до 10, като 5 е минималната оценка за преминаване, а 10 е отличен.

За 2019 година учениците от начални и средни училища в Румъния започват училище на 10 септември и завършват на 14 юни, а студентите започват от 1 октомври и завършват в края на юни или юли.

---

²⁰ www.edu.ro/sites/default/files/lista%20iis%20an%20pregatitor%20.pdf

5.3 Признаване и еквивалентност на български дипломи

Признаването и проверката за еквивалентност на български дипломи за средно и висше образование в Румъния се извършва от CNET (Centrul național de recunoaștere și echivalare a diplomelor).²¹

Дипломите за средно образование се признават от териториалните училищни инспекторати²².

Ако завършеният в България висш курс на обучение има еквивалент в Румъния, то признаването на областта или специалността е автоматично.²³

Горепосочените процедури важат както за продължаване на обучението, така и за достъп до пазара на труда.

5.4 Култура

Културата на един народ е сумата от неговите духовни и материални ценности, резултат от възделенията и творенията на творци и обикновени хора, вдъхновени от природата или човека.

Следва изброяване на някои от най-важните природни, исторически и културни забележи-

---

²¹ www.cnred.edu.ro

²² www.cnred.edu.ro/ro/echivalare-perioade-studii-preuniveISRtare-clasele-1-12

²³ Решение № 575/2015, Анеха 1

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/171897>

телности, на личностите и местата, допринесли за международната слава на Румъния.

Признати като част от световното наследство от **UNESCO**: делтата на Дунав, изрисуваните църкви в Северна Молдова, манастирът в Хорезу, селата с укрепени църкви в Трансилвания, крепостта на Даките в Орастийските планини, средновековната крепост в Сигишоара, дървените църкви в Марамурес, древните букови гори в Карпатите.

Исторически паметници:

- Средновековни укрепени градове: Сигишоара, Фагарас, Неамц, Поиенари, Рашов;
- Манастири: Воронетц, Сучевита, Путна, Козия, Черника;
- Дворци: Котрочени (Букурещ), Брукентал (Сибиу), Двореца на културата (Яш);
- Черната църква в Брашов – 600 годишна, в готически стил.

Природни забележителности:

- Паркове: Ретезат, Апусени, Пятра Краюлуй, Градистеа, Ванатори Неамц;
- Резервати: „Долината на бизоните“, базалтовите колони на Пятра Чиоплита, районът на Брашов;
- Езера: Червеното езеро и Езерото на Св. Ана в окръг Харгита;
- Калните вулкани около Бузау.

Културни дейци:

- Поети: Михай Еминеску, Василе Александри, Георге Кошбук, Тудор Аргези, Георге Баковя, Лусиан Блага;
- Писатели: Йон Креанга, Йон Лука Караджале, Мирчеа Елиаде, Марин Преда;
- Художници: Николае Григореску, Теодор Аман, Штефан Лучиан;
- Скулптури: Константин Бранкузи, Димитрие Пачуреа;
- Класическа музика: Георге Енеску, Чиприан Порумбеску;
- Спорт: Надя Команечи, Георге Хаджи, Илие Настасе, Симона Хале.

Българско присъствие и културни институции в Румъния

Понастоящем компактни групи на българското малцинство населяват Западна Румъния (област Банат, Тимишоара, Арад и селата около двата града), Югозападна (Крайова, Бъйлещ, Слатина, Извоареле и др.), Южна (Букурещ, Търговище, Александрия, Кълъраш, Олтеница и др.) и Югоизточна Румъния (Тулча, Браила, Галац, Констанца, Мангалия и др.).

Следва списък на български организации и техните инициативи:

- Българско училище „Йордан Йовков“ към посолството в Букурещ, с безплатно обучение от подготвителна група до XII клас, признато от

Министерството на образованието и науката на Република България;

- Български теоретичен лицей „Христо Ботев“, Букурещ;
- Букурещ: Федерация на българската общност в Румъния, Демократичен съюз на българите в Румъния (с българско училище), Дружество „Братство“, Асоциация за българо-румънско приятелство „Христо Ботев“, Асоциация на българите от Румъния „Кирил и Методий“, Българска православна църковна община,;
- Тимишоара: Съюза на банатските българи в Румъния, Вестник „Наша глас“;
- Констанца: Общност на българите в Добруджа, Асоциация „Единство“, българско училище;
- Браила: Асоциация „Христо Ботев“, българско училище;
- Александрия: Асоциация за румъно-българско приятелство „Зарезан“, българско училище и ансамбъл „Зарезан“;
- Арад: Съюз на българите павликяни;
- Търговище: Асоциация „Заедно“, детски ансамбъл „Босилче“;
- гр. Попещ Леорден, окр. Илфов: българско училище;
- с. Байлещ, окр. Крайова: Дружество „Седянка“;
- с. Бранещ, окр. Илфов: Дружество „Седянка“, българско училище;

- с. Винга, окр. Арад: Ансамбъл „Българче“, българска католическа църква;
- с. Дудещи век (Стар Бешенов), окр. Тимиш: теоретичен лицей "Св. Кирил и Методий" с преподаване на български език от I до XII клас, детска градина на български език, ансамбъл "Павликянка", българска католическа църква;
- с. Брецеа, окр. Тимиш: детска градина с български език;
- с. Бребени, окр. Олт: българско училище;
- с. Бълени-Сърби, окр. Дъмбовица: асоциация "Българска радост", ансамбъл "Хоро".

Блогове и сайтове на банатски български, български или румънски език:

- Съюз на банатските българи в Румъния и вестник „Наш глас“: <https://ubbr.ro>
- SVETA UD PUKRAJ NÁMU
<http://starbisnov.blogspot.com>
- Podul prieteniei – Мостът на приятелството
<https://movafaq.wordpress.com>
- Отвъддунавският електронен корпус, с материали за отвъддунавските български говори.
www.corpusbdr.info

Радио

Емисия на български език на Радио Тимишоара, на канал АМ 630 kHz, всяка неделя от 19:00 до 20:00 часа,
www.radiotimisoara.ro/asculta/

Исторически български личности в Румъния

Иван Вазов нарича Букурещ „Ерусалим на българското призвание“, обрисувайки кратко, но пълно значението на румънската столица като център на българската емиграция през XIX век и приносът ѝ в националноосвободителните борби на българския народ.

В Букурещ са живели и творили големите личности в Българското възраждане: Васил Левски, Христо Ботев, Любен Каравелов, Иван Вазов, Георги Стойков Раковски, Софроний Врачански, братя Евлогий и Христо Георгиеви, Стефан Стамболов, братя Мустакови, братя Солакови, Димитър Хадживасилев, Иван Бакалоглу, Иван Силимински, Никола Василиади и много други.

Също в Букурещ се полагат основите на новите българска наука и култура, литература и журналистика. Тук излиза първата българска печатна книга на новобългарски език (т.н. Софроние), тук се пишат и издават книгите на Каравелов, Ботев и Вазов, издават се първите български вестници и списания. Тук се изковават основите на българската национална идеология, която не само води освободителните борби, но и служи за изграждането на новата българска държава.

Повече информация за българското минало на Букурещ, за сградите и „светите места“ в румънската столица, свързани с българите можете да намерите в книгата „Букурещ отблизо“ на Лулу Л. Керчова-Пъцан и Лука Ф. Велчов-Деде, които проследяват замислянето, подготовката и осъществяването на българското възраждане, намерило подходящи условия за развитие в Румъния благодарение на политическата подкрепа от страна на румънските княжески власти и приятелска подкрепа от страна на букурещкото население.

Книгата може да бъде закупена на следния линк:
<https://iztok-zapad.eu/bukuresht-otblizo-po-patekite-na-balgarskite-vazrozhdentsi%E2%80%A6-i-ne-samo-1877>.

6 Обществено здравеопазване и социални услуги в Румъния

Социалните и здравни обезщетения заместват частично или напълно доходите ви при: болест, злополука, безработица, майчинство, инвалидност, пенсиониране, смърт и др. застрахователни рискове.

Ако живеете и/или работите в Румъния, и имате вноски в социално-осигурителната система на друга държава от ЕС или ЕИП, същите могат да бъдат взети под внимание при изчислението на социалните обезщетения в Румъния.

Изключение е предоставянето на социална помощ, която се определя въз основа на дохода на заявителя.

Важно: За да имате право на обезщетения в Румъния, местожителството ви трябва да е тук.

Част V на Данъчния кодекс²⁴ уточнява задължените лица, минималния осигурителен доход, вноски и т.н.

По принцип, задължението за социално и здравно осигуряване влиза в сила, ако нетните (или брутни, в зависимост от случая) доходи са равни или по-големи от 12 минимални брутни заплати (24 960 леи към момента).

---

²⁴ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/205516#A49372104>

Социалните вноски се изчисляват върху brutните месечни приходи, като 25% се поемат от заетите или други задължени лица, а 2,25% от работодателите.

Здравните осигурителни вноски са 10% от brutната месечна заплата или приходите и са изцяло за сметка на заетите лица.

Здравните осигуровки за трудови злополуки и професионални заболявания са задължителни за наети по трудов договор, държавни служители и за професионално обучаващите се и се поемат от работодателите или уподобени лица.

6.1 Здравно осигуряване и обезщетения при болест

Временно пребиваващите български лица, притежаващи европейска здравна карта ще бъдат третирани в Румъния по същия начин, както румънските застраховани лица.

Ако сте осигурен, получавате основен пакет от медицински услуги, включващ периодични здравни прегледи и медицински грижи при болест.

Трябва да се регистрирате при семеен лекар, който е първата контактна точка за периодични прегледи и неспешни медицински проблеми, като при нужда ви насочва към специалисти.

Следните категории лица имат право на безплатна медицинска застраховка: деца на възраст 0-18 години, учащи между 18-26 години, членове на семейството на

здравно-осигурено лице, пенсионери, лица, получаващи обезщетение за безработица или социално подпомагане.

Лица, които нямат медицинска застраховка, получават здравни грижи, ако: спешно се нуждаят от операция, при туберкулоза или други епидемични заболявания, с ХИВ или СПИН, бременни или родилки.

Обезщетенията при болест при минимален осигурителен стаж от 6 месеца през последните 12 месеца, са:

- Обезщетение за неработоспособност (*concediu medical și indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă*): при заболяване или злополука извън работното време, 75% от средната брутна заплата от предхождащите 6 месеца, до 183 календарни дни за заболяване;
- Обезщетения за грижи за болно дете (*concediu medical și indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav*): един от двамата родители, за деца до 7 годишна възраст или до 16 години при сериозно заболяване, до 18 при деца с увреждания: 85% от средната брутна заплата, до 45 календарни дни в годината.

Работодателят и териториалната здравноосигурителна каса могат да поискат медицинска оценка за потвърждаване на неработоспособността, независимо от наличието на медицинско свидетелство.

Допълнителна информация можете да получите от компетентният орган: *Casa Națională de Asigurări de Sănătate* (www.cnas.ro). Основният закон е Закона за здравната реформа № 95/ 2006.

6.2 Здравно осигуряване и обезщетения при злополука

Застрахователните осигуровки за трудови злополуки и професионални заболявания са задължителни за наети по трудов договор, държавни служители и за професионално обучаващите се. Те се поемат от работодатели или уподобени задължени лица и се определят според рисковите тарифи и класове. Компетентен орган са териториалните пенсионни звена²⁵.

В случай на неработоспособност поради трудова злополука или професионално заболяване имате право на следните обезщетения за:

- Временна неработоспособност (*indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă*), 80% или 100% (при спешни случаи) от средната брутна заплата за предхождащите 6 месеца²⁶, до 180 календарни дни годишно, продължаеми до 270 дни, не се изисква минимален осигурителен стаж;

---

²⁵ www.cnpp.ro

²⁶ Ако осигурителният период е по-малък от 6 месеца, обезщетението се изчислява въз основа на средния брутен доход на месец. Чл. 9 от ОУ 158/2005, уточнява условията, при които не се изисква минималният осигурителен стаж.

- Временна смяна на работата (*indemnizație pentru trecerea temporară în alt loc de muncă*), не повече от 25% от средната брутна заплата за предхождащите 6 месеца, до 90 календарни дни годишно;
- Намалено работно време (*indemnizație pentru reducerea timpului de muncă*), не повече от 25% от средната брутна заплата за предхождащите 6 месеца, до 90 календарни дни годишно;

Горните обезщетения подлежат на данък общ доход.

6.3 Социално осигуряване и обезщетения при безработица

Освен задължително осигурените лица (виж увода към главата), ако сте над 18 години и сте осигурен в здравно-осигурителната система, имате право на доброволни вноски за обезщетение при безработица.

Наетите лица, освободени по независещи от тях причини имат право на обезщетения съгласно долупосочените условия. Молбата се подава в 10-дневен срок в териториалното звено на Агенцията по заетостта.

Условията за изплащане на обезщетението за безработица (*indemnizația de șomaj*)²⁷ могат да бъдат намерени на линка от препратката, като главните са:

---

²⁷ www.anofm.ro/post.html?id=3249&agentie=ANOFM

- Минимален осигурителен стаж: 12 месеца месеца в рамките на 24-те месеца, предхождащи датата на подаване на молбата;
- Приложими ставки за изчисляване на обезщетенията: 75% от ISR (500 леи към момента) плюс процент от брутната заплата за последната година, в зависимост от осигурителния стаж;
- Продължителност на получаване на обезщетенията: зависи от осигурителния стаж, както следва:
  - o 6 месеца, при осигурителен стаж от най-малко една година и за новозавършили;
  - o 9 месеца, при осигурителен период от най-малко 5 години;
  - o 12 месеца, при осигурителен стаж над 10 години.

Обезщетенията за безработица не подлежат на данъчно облагане.

6.4 Семейни социални придобивки и обезщетения

6.4.1 Майчинство

Майките в Румъния имат право на следните придобивки:

- Отпуск и обезщетение за майчинство (*concediu medical și indemnizație pentru maternitate*): за бременни или родилки от 6 до 8 седмици, живеещи заедно с детето: 85% от средната брутна заплата за предхождащите 6 месеца, за срок от 126 календарни дни;

- Отпуск и обезщетение при риск за майката (*concediu medical și indemnizație de risc maternal*): за бременни или родилки извън отпуск по майчинство, когато работодателят не може да гарантира условия на труд без рискове за тяхното здраве или това на тяхното дете, до 120 календарни дни преди и след отпуска по майчинство, при лекарска препоръка. Обезщетението е до 75% от средната брутна заплата за предхождащите 10 месеца, отпуска се и без осигурителен стаж²⁸.

Обезщетенията за майчинство не подлежат на данък общ доход, но получателят трябва да заплати 10% вноска в системата на здравното осигуряване.

---

²⁸ Чл. 31, ал. 3 от ОУ № 158/2005,

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66305>

6.4.2 Детски надбавки

Закон № 61/1993 предвижда ежемесечно отпускане на безусловни държавни помощи (*alocația de stat pentru copii*) за всички деца до навършване на 18 годишна възраст или до завършване на гимназиално или професионално образование.

Размерът на надбавките се определя като част от ISR (500 леи към момента), в зависимост от възрастта на детето:

- 0,4 от ISR за деца до 2-годишна възраст (или до 3 години за дете с увреждания);
- 0,084 от ISR за деца между 2 и 18 години, както и за учащи до завършване на гимназиално или професионално образование;
- 0,168 от ISR за деца между 3 и 18 години в случай на дете с увреждания.

Държавните помощи за деца са кумулативни с други социални обезщетения.

6.4.3 Отглеждане на дете и връщане на работа

Право на отпуск и обезщетения за отглеждане на дете (*concediu pentru creșterea copilului și indemnizație pentru creșterea copilului*), съгласно условията на ОУ№ 111/2010²⁹, имат лица, които през двегодишния период, предхождащ раждането на детето имат доказуеми доходи за минимум 12 месеца. За

---

²⁹ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/124331>

осиновителите предхождащият период е 12 месеца преди датата на осиновяване, приемане или настойничество.

Предоставят се на единия от двамата естествени родители, осиновители или други законно упълномощени лица (очакващи осиновяване, настойници, приемна грижа), които живеят в Румъния заедно с детето, до навършване на две годишна възраст.

При деца с увреждания отпуската и помощите са до три годишна възраст на детето, с възможност за удължаване на отпуска до навършването на 7 години.

Сумата на месечното обезщетение е 85% от средния нетен доход, с минимален праг към момента от 1250 леи (ISR x 2.5) и максимален от 8500 леи.

Важно: Ако решите да се върнете на работа и подадете молба минимум 60 дни преди детето ви да навърши две или три години (при деца с увреждания), имате право на **ежемесечен бонус** (stimulent de inserție) докато детето навършви три или четири години съответно. Към момента сумата възлиза на 650 леи. Бонусът спира получаването на месечното обезщетение за гледане на дете.

6.5 Други помощи за семейството

6.5.1 Гарантиран минимален доход

Закон № 416/2001 въвежда гарантиран месечен доход (venit minim garantat) за лица и семейства, според броя на техните членове, изчислен като част от ISR.

Пример: Лице, което отговаря на условията на закона, ще получи месечен гарантиран доход от 142 леи.

6.5.2 Помощи за семейства с ниски доходи

Закон № 277/2010 установява помощи за подкрепа на семейства с ниски доходи, които отглеждат и се грижат за деца до 18 години. Сумата на помощите (alocația pentru susținerea familiei) се изчислява като част от ISR според броя на децата и средния нетен доход на член от семейството (под 0,4 ISR или между 0,4 ISR и 1,06 ISR).

Пример: (суми при актуален ISR от 500 леи):
тричленно семейство, с едно дете:

- с доход под 0,4 ISR, ще получи 82 леи;
- при доход между 0,4 ISR - 1,06 ISR ще получи 75 леи.

6.5.3 Помощи за жилищно отопление

Закон № 70/2011 въвежда месечна помощ за частично възстановяване на платени сметки за отопление през студения сезон, в зависимост от средния нетен доход на член от семейството и броя членове на семейството.

Молбите, касаещи отглеждане на дете, детски надбавки, бонус „връщане на работа“ и други социални помощи се подават към кметството по местоживеене (primăria).

6.6 Хора със специални нужди

6.6.1 Социално осигуряване и обезщетения

Защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания се уреждат от закон № 448/2006 (*protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap*).

Сред основните права са достъп до: здравни, образователни и социални услуги, адекватна работна среда, личен или професионален асистент, достъп до културни, спортни и туристически мероприятия, юридическа помощ, данъчни облекчения, жилище, достъпност на транспорт и околна среда, специални паркови места и т.н.

Безплатни са: медицинско обслужване и лекарства, определени помощни средства, ежегоден санаториум, билети за културни, спортни и туристически мероприятия, транспорт.

За учащите са предвидени: специални форми на обучение, безплатна храна и общежитие за учащи и 50% намаление за студенти, ежегодни безплатни почивни лагери за деца и учащи, безплатен достъп до културни, спортни и туристически мероприятия за тях и придружителите им, безплатен транспорт.

Следните социални помощи се отпускат ежемесечно според вида и степента на увреждане или заболяване, без значение от доходите³⁰: помощ (*alocație de stat*),

---

³⁰Чл. 58, ал. 4, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/173905>

допълнителен личен бюджет (buget personal complementar), разходи за храна (alocație lunară de hrană), обезщетение за придружител (indemnizație însoțitorului).

Информация и молби се подават към общинските съвети по местоживеене.

6.6.2 Държавна пенсия за инвалидност

Пенсии за инвалидност (pensie de invaliditate) се изплащат на лица, осигурени в държавната пенсионна система и ненавършили пенсионна възраст, които са загубили напълно или поне половината от своята работоспособност, поради трудова злополука или професионална болест, или поради други заболявания или злополуки, които не са свързани с тяхната работа.

Според степента на намаляване на способността за работа увреждането може да бъде I-ва, II-ра или III-та категория. Лицата от I-ва категория имат право на придружител.

До навършване на пенсионната възраст получателите на инвалидна пенсия преминават задължителни периодични прегледи на интервали от 1 до 3 години за установяване на актуалната работоспособност. При навършване на пенсионна възраст и наличие на минимален осигурителен стаж, пенсията за инвалидност се превръща в пенсия по старост, което в повечето случаи означава по-големи суми.

Размерът на пенсията се изчислява въз основа на осигурителния стаж (незадължителен за определени категории³¹), нивото на получени доходи, потенциалния трудов стаж, категорията инвалидност и стойността на пенсионната точка към момента на подаване на молба за пенсия.

При наличие на допълнителни вноски в частна пенсионна система имате право на допълнителна сума към държавната пенсия за инвалидност.

Молби и повече информация можете да получите от териториалните офиси на *Casa Națională de Pensii Publice* (CNPP).³²

6.7 Социално подпомагане за възрастни хора

Закон № 17/2000³³ уточнява условията, при които навършилите пенсионна възраст имат право на допълнителни социални услуги и помощи (*asistența socială a persoanelor vârstnice*).

Ако възрастно лице не е в състояние самостоятелно да задоволява основните си жизнени потребности, конкретната ситуация се оценява чрез социално проучване на заболяването, условията на живот, степента на самостоятелност в ежедневния живот и

---

³¹ Чл. 58, Закон № 19/17-03-2000,

http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/21690#id_artA54_2

³² www.cnpp.ro/casele-teritoriale-de-pensii

³³ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/179675>

минималния доход, необходим за удовлетворяването на жизнените нужди. Степента на зависимост се определя в съответствие с национална таблица³⁴.

Допълнителните социални и социално-медицински услуги, предоставени при съгласие на заинтересованите лица, са:

- временно или постоянно домашно обгрижване (îngrijire la domiciliu);
- временно или постоянно обгрижване в дом за възрастни хора (îngrijire în centre rezidențiale);
- обгрижване в дневни центрове (îngrijire în centre de zi), старчески клубове, домове за временно настаняване, социални жилища и други подобни.

Компетентен орган са общинските дирекции за социална помощ и защита на детето.

---

³⁴ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24673>

Полезна информация:

Националната агенция за плащания и социална инспекция: www.mmanpis.ro

Формуляри за социални права и обезщетения:

- ✓ [Европейски формуляри](#)
- ✓ [Удостоверение за осигурено лице](#)
- ✓ [Болно дете, временна неработоспособност, намалено работно време, майчинство, риск за майката](#)
- ✓ [Трудови злоупотреки и професионални заболявания](#)
- ✓ [Безработица](#)
- ✓ [Детски надбавки, отглеждане на дете, връщане на работа, намалено работно време](#)
- ✓ [Социална помощ \(гарантиран минимален доход\), подпомагане на ниски доходи и отопление](#)
- ✓ [Хора със специални нужди](#)
- ✓ [Пенсия за старост](#)
- ✓ [Пенсия за инвалидност](#)
- ✓ [Обгрижване на възрастни хора](#)

7 Семейството в Румъния

Гражданският брак е правен статут, признат във всички страни от ЕС, с изключение на бракове между партньори от един и същ пол.

Националните правила и практики за браковете в различните страни се различават, най-вече що се отнася до права и задължения на съпрузите и партньорите, връзка между църковния и граждански брак, възможността за лица от един и същи пол да сключат брак.

7.1 Брак и съпружески права

Румънският граждански кодекс (*Codul Civil*)³⁵ регулира семейните отношения и определя семейството като „брак между съпруг и съпруга, основан на равноправието между тях и на правото и задължението им да осигуряват отглеждането и образованието на децата си“.

В Румъния законната възраст за брак е 18 години. Навършилите 16-годишна възраст могат да сключат брак със съгласието на родителите.

Необходимите документи се подават в Службата за гражданско състояние на кметството по местоживеене на единия от съпрузите. Документите, издадени в България с цел брак трябва да бъдат преведени на румънски и легализирани.

---

³⁵<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/205332>

За смесените двойки в деня на брака, когато българският гражданин не разбира румънски език, освен задължителните двама свидетели, е необходимо и присъствието на упълномощен преводач. В брачното свидетелство се отразява избраният имуществен режим (общ, разделен или конвенционален).

Актуалното румънско законодателство признава единствено гражданския брак, не предвижда граждански съюзи между лица от противоположен или същ пол, нито бракове между лица от същия пол, като не признава сключените или договорени в чужбина подобни съюзи или бракове.

7.2 Прекратяване на брака (развод)

Бракът може да бъде прекратен само чрез развод, при: взаимно съгласие, искане на един от двамата съпрузи, невъзможност за продължаване на брака (вина), раздяла от поне две години или по здравословни причини.

При взаимно съгласие на съпрузите, дори и при наличието на непълнолетни деца, бракът може да бъде разтрогнат пред нотариус, който след изтичането на срока за размишление от 30 дни, издава удостоверение за развод.

Разногласия относно фамилно име на децата, родителски, имуществени и други права са от компетентност на съда.

Задължение за издръжка

Разведеното лице има право на издръжка (*obligatia de întreținere*) при неработоспособност, придобита преди, по време или до една година след прекъсването на брака, ако същата е причинена от обстоятелство, свързано с брака.

Издръжката е в размер до една четвърт от нетния доход на задълженото лице, в зависимост от нуждите. Издръжката при развод, заедно с издръжката за дете, не могат да надвишават половината от нетния доход на задълженото лице. При развод по вина, издръжката е до една година.

По принцип задължението за издръжка се прекратява при повторно сключване на брак на правоимащия.

7.3 Раждане, родителска отговорност, гражданство

В румънския граждански кодекс се използва понятието **родителска отговорност** (*autoritatea părintească*). Родителска отговорност означава всички права и задължения по отношение на детето (отглеждане, възпитание и образование, имущество и представяване пред закона), като същите се носят поравно от двамата родители и се упражняват в най-добрия интерес на детето, докато придобие пълна дееспособност.

При развод родителските права се носят съвместно от двамата родители, освен ако съдът не е решил друго.

Когато детето е родено извън брака и при установено родство на двамата родители, родителската отговорност се упражнява съвместно и поравно, ако те съжителстват или от само от единия от тях в противен случай.

Детето трябва да бъде регистрирано непосредствено след раждането, като служителят по гражданско състояние издава личен цифров код (CNP – codul numeric personal), който се посочва в удостоверението за раждане. Консулската служба в Букурещ може да издаде български акт за раждане на основание на румънското удостоверение за раждане.

Децата от смесени бракове могат да придобият румънско гражданство, независимо къде са родени, ако единият от родителите е румънски гражданин.

Румънското гражданство се придобива също при осиновяване или от ненавършилите 18 години лица, чиито родители получат румънско гражданство.

Родителите са задължени да издържат дете, което е навършило 18 години до края на следването му, но не и след навършване на 26-годишна възраст.

7.4 Смърт

Смъртта на територията на Румъния се декларира от семейството на починалия или, в тяхно отсъствие, от лекар или лица узнали за смъртта, в тридневен срок за естествена смърт и 48 часа при насилствена смърт и самоубийство.

Смъртният акт се издава от общинския регистър по гражданско състояние (S.P.C.L.E.P. - Serviciul Public Comunitar Local de Evidenta a Persoanelor) или, в зависимост от случая, от кметството на териториално административната единица, в която е настъпила смъртта или е открито тялото.

Освен това консулската служба може, безплатно, да състави акт за смърт на починал на територията на Румъния български гражданин въз основа на медицински документ за смърт, издаден от компетентен румънски орган, или извлечение от смъртен акт, издаден от румънски орган по гражданското състояние.

Консулската служба може също да легализира превод на румънски медицински документ за смърт или извлечение от румънски акт за смърт на български гражданин.

Полезна информация:

Гражданско състояние, формуляри и информация
http://depabd.mai.gov.ro/stare_civila.html

8 Жилище

Преди да дойдете в Румъния е препоръчително да проверите пазара на жилищните имоти чрез специализирани сайтове, издания или агенции за недвижими имоти.

Наеми

На национално ниво цените на наетите жилища варират в зависимост от града, състоянието, размера и спецификите (облицовки, мебели, домакински уреди), както и от местоположението, като жилищата в централните части обикновено са по-скъпи.

Наемът се формализира с договор за наем, подписан от двете страни, който впоследствие трябва да бъде регистриран от собственика пред данъчните органи. Договорът за наем представлява правно доказателство за вашето пребиваване в Румъния и служи за получаване или удължаване на документи за вашето пребиваване в Румъния.

По принцип наемът не включва комунални услуги (ток, газ, вода, отопление, телефон), които се заплащат отделно от наемателя. Препоръчваме ви, ако не плащате наема по банков път, да изискате от собственика разписка за платената сума.

Закупуване на жилище

В Букурещ, в големите градове, както и в туристическите курорти, имотите са по-скъпи от останалите части на страната. При закупуване на

жилище документите трябва да бъдат легализирани от нотариус.

След покупката собственикът трябва да сключи договори за комунални услуги: електричество, газ, вода, отопление, отпадъци. Обикновено за апартаменти разходите за тези услуги, заедно с общите разходи, се определят чрез сдружението на наемателите. Фактурите за тези услуги трябва да бъдат платени обикновено месечно, в противен случай доставката може да бъде прекъсната.

Жилища за студенти

Студентите, които идват да учат или работят в Румъния, могат да живеят в студентски общежития или под наем. Информация за възможностите за настаняване в студентските общежития можете да намерите на сайтовете на университетите.

Полезна информация:

- ✓ www.ziare.ro портал с национални, регионални и местни румънски вестници
- ✓ www.imobiliare.ro, www.agentiimobiliare.ro агенции за недвижими имоти
- ✓ www.paginiamarii.ro/cauta/immobiliare/ жълти страници, търсене на агенции

9 Гранични пунктове

Регионалната дирекция “Гранична полиция” – Русе отговаря за граничния контрол по цялата граница между България и Румъния. Българо-румънската граница е с обща дължина 611 км, от устието на река Тимок до Черноморския бряг. Речният участък, с дължина 472 км, започва от устието на река Тимок и завършва в гр. Силистра. Сухоземният участък е с обща дължина от 139 км, започва от Силистра и завършва на брега на Черно море.

Обособени са следните гранични контролно-пропускателни пунктове и видове граничен преход:

- Видин: Дунав мост 2, жп гара, товарно пристанище и речна гара;
- Лом: товарно пристанище;
- Оряхово: пристанище, ферибот;
- Сомовит-Никопол: товарно пристанище Сомовит и ферибот Никопол;
- Свищов: товарни пристанища „Свищов” и „Свилоса” и ферибот „Свищов”;
- Русе: Дунав мост, централна ЖП гара, гара разпределителна, пристанище и ферибот;
- Тутракан: пристанище
- Силистра: шосе, речна гара, яхтено пристанище и ферибот;
- Кайнарджа: шосе
- Крушари: шосе
- Кардам: шосе, жп гара
- Дуранкулак: шосе

10 Транспорт

Румъния има комплексна транспортна мрежа, състояща се от железопътни линии, магистрали, европейски/национални/селски пътища, летища, речни и морски пристанища и метро (само в Букурещ).

Железопътен транспорт

Жп мрежата в Румъния се обслужва на национално ниво от румънската държавна железопътна компания (CFR). Билети за пътуване могат да бъдат закупени в железопътните гари, бюрата на CFR или онлайн на www.cfrcalatori.ro, където са описани подробности за връзки, разписания, билетни цени и др. Освен това, частни компании като Regiotrans, Romanian Rail Group, Servtrans и Transferoviar Grup покриват определени регионални жп линии.

Предвидени са различни предимства при ползване на II-ра класа: безплатни билети за студенти, 50% намаление за учащи, пенсионери и техните съпрузи имат право на 6 еднопосочни регионални или междурегионални билета в годината на половин цена, безплатни междурегионални билети за инвалиди и придружителите им.

Пътни превози

Националната румънската пътна мрежа има 746 км магистрали и 17 606 км национални пътища. Данъкът за движението по пътищата в Румъния се заплаща чрез закупуването на винетка (rovinieta) - или

предварително онлайн на www.roviniete.ro, или след влизане в Румъния на първата бензиностанция, в леи или евро срещу представен талон. Цената за автомобили е 3 евро за 7 дни, 7 евро за 30 дни и 28 евро за една година.

В сила са следните ограничения на скоростта: магистрала - 130 км/час, европейски пътища (извън населени места) - 100 км/час, национални пътища - 90 км/час, в населени местна - 50 км/час.

Санкциите за неспазване на Закона за движението по пътищата³⁶ са уточнени в Част VII (парични глоби: чл. 98 - чл. 105, отнемане на точки: чл. 108, отнемане на книжка: чл. 111, отнемане на талон: чл. 112, спиране от движение: чл. 117).

Автобусната мрежа се обслужва от различни превозвачески фирми, които предлагат сравними цени за същите маршрути. Допълнителни подробности за линии, разписания и цени можете да намерите на www.autogari.ro.

Местен транспорт

Големите градове в Румъния имат собствен обществен транспорт от автобуси и/или трамваи, тролейбуси и маршрутки. Билети и абонаментни карти могат да бъдат закупени в близост до спирките. При качване в транспортното средство пътниците са задължени да валидират билета си.

---

³⁶ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/74028>

В Букурещ местният обществен транспорт (www.ratb.ro) се движи от 5 часа сутринта до 11 часа вечерта. Между 11 часа вечерта и 04:30 сутринта има минимален брой нощни автобуси, които се движат по специални маршрути на интервали между 40 минути и 2 часа. Билетите и абонаментите са електронни. Превозите от/до летище „Хенри Коанда“ се извършват от две експресни линии.

Метро

Букурещ е единствения румънски град с метро-мрежа, съставена от 4 линии и 53 станции. Метрото се движи от 5:00 до 23:00 часа, като билетите се закупуват на метростанциите. Повече подробности на www.metrorex.ro.

Предвидени са следните предимства: безплатни билети за деца до седемгодишна възраст, ветерани от войната, хора с увреждания и пенсионери, учащи и студенти ползват 50% отстъпка от месечната абонаментна такса.

Таксиметрови превози

Таксиметрови услуги се предлагат във всички градове на страната и могат да бъдат поръчани по телефона, онлайн или директно на улицата. Законните таксите имат знак Taxi, като името на фирмата, лицензният номер и цената са посочени на вратата. Повече информация за фирмите в главните румънски градове можете да намерите на www.taximetre.ro.

Въздушен транспорт

Националната авиокомпания TAROM предлага вътрешни и международни полети от летищата в Букурещ, Тимишоара, Орадеа, Клуж, Сату Маре, Търгу Муреш, Яш, Сучава. Повече подробности можете да намерите на www.tarom.ro.

Други ниско-тарифни авиокомпани: Blue Air, Wizz Air, Ryanair, Vueling, осигуряват трансфери от/до Букурещ, Клуж, Яш, Тимишоара, Бакау, Сибиу, Сучава, Крайова, Констанца, Сату Маре, Орадеа и Тургу Муреш, главно от/до Обединеното Кралство.

Речен транспорт

Транспортът на хора и стоки по вода е особено развит в района на делтата на Дунав. Главен превозвач е NAVROM Delta S.A.-Tulcea, осигуряващ транспорта между пристанищата на Тулча, Сулина, Сфанту Георге, Периплава и местностите по делтата на Дунав. Подробности за маршрути, разписание и цени се намират на www.navromdelta.ro.

Шофьорска книжка

За да управлявате леко моторно превозно средство в Румъния, трябва да сте навършили 18 години и да имате валидна шофьорска книжка.

За да получите книжка в Румъния, трябва да имате удостоверение или карта за пребиваване и да сте живял в страната поне 183 календарни дни (6 месеца) преди да може да се регистрирате за шофьорски изпит, след задължително посещение на учебни

курсове в упълномощена фирма³⁷. Свидетелството за управление е валидно 5 или 10 години, в зависимост от категорията и се подновява без допълнителни изпити.

Шофьорската книжка, издадена от държава в ЕС се признава навсякъде в Съюза. Не може да притежавате едновременно повече от едно свидетелство за управление на МПС в ЕС.

Задължително трябва да замените българската си шофьорската си книжка с румънска, ако пребивавате постоянно в Румъния за повече от 6 месеца годишно. Не е необходимо да държите изпит, но имате нужда от медицинско свидетелство и легализиран превод на книжката. Подновяват се единствено книжки, издадени в Румъния. Информация и формуляри можете да намерите на сайта на Дирекцията за свидетелства за управление и регистрация на МПС www.drpciv.ro.

Важно: Българското външно министерство предупреждава, че съгласно действащото румънско законодателство шофьорската книжка може да се отнеме временно за всяко извършено нарушение (движение с превишена скорост, непозволено изпреварване или пресичане на непрекъсната осова линия, неосигуряване на предимство на пешеходците, преминаване на червен сигнал на светофар). При шофирате без книжка следва затвор.

³⁷ www.arr.ro/arr_doc_149_scoli-conducatori-auto_pg_0.htm#

Автомобилна застраховка в Румъния

Ако се регистрирате като живуц в Румъния, и имате кола, българската ви застраховката за Гражданска отговорност (Asigurare auto pentru prejudicii produse terților - RCA) е валидна за максимум 90 дни (30 дни първоначално, удължаеми).

Оторизираните застрахователи на RCA в Румъния приемат сертификати за история на щетите, издадени в друга държава-членка на ЕС, но прилагането на системата бонус-малус е според националното законодателство.

Регистрация в България на автомобил, закупен в Румъния

Наредба № I-45/2000, чл. 3, ал. 1 уточнява, че моторните превозни средства и ремаркета се регистрират в 14-дневен срок от придобиване на собствеността или оформянето на вноса.

11 Финанси в Румъния

11.1 Валута, банкови сметки и парични преводи

Националната валута е румънската лея (RON), чиито валутен курс се определя ежедневно от Националната банка на Румъния (BNR) и служи като референция за различни финансови институции и финансово-банкови операции.

Търговските банки и валутните бюра практикуват собствени валутни курсове, като обменните бюра могат да имат комисионни при обмяна на валута.

Подробности за обменния курс на BNR можете да намерите на www.bnr.ro, а за този на търговски банки на www.banknews.ro/curs_valutar_banci/.

Банкови сметки

Можете да откриете разплащателна сметка във всяка банка, въз основа на документ, доказващ вашата самоличност: паспорт и/или разрешение за пребиваване.

Повечето банкови услуги са достъпни чрез интернет или телефон: можете да откривате депозити, извършвате преводи, обменяте валута, плащате фактури, проверявате сметката си, зареждате картата си и др. Списък на търговските банки, акредитирани от BNR можете да намерите на www.bnr.ro/Banci-comerciale-1333.aspx

Парични преводи към и от чужбина

В Румъния можете да изпращате и да получавате пари чрез банка, поща или фирми за международни парични преводи: Money Gram, Western Union.

Подробна информация на: www.posta-romana.ro, <http://moneygram.ro>, www.westernunion.com/ro/en/home.html.

11.2 Кредитиране

Кредитирането се отпуска от банкова институция на базата на договор. Много е важно, преди да сключите договор за кредит, да получите пълна информация за разходите и условията, като например: дали предоставят заеми на чужди граждани, максимална продължителност, вид лихва и процент, минимален доход за кандидатстване, видове признати доходи, период на пребиваване в Румъния, продължителност на работата, други гаранции и т.н.

11.3 Румънска поща

Освен традиционните пощенски услуги, в румънските пощенски офиси можете да платите комунални, телефонни и други услуги, да закупите: билети за събития, абонаменти за книжни издания, електронен подпис, застраховки (гражданска отговорност, каско, жилищна, пътна), държавни облигации или да извършите паричен превод във и извън Румъния. За по-подробна информация: www.posta-romana.ro.

11.4 Такси и данъци

Доходите се облагат според произхода: заплати, пенсии, обезщетения, недвижима собственост, наследство, дарения или други източници. Закон № 29/2016 уточнява условията за избягване на двойното данъчно облагане между Румъния и България.

Министерството на финансите предлага подробна информация за всички видове фискални³⁸ и нефискални³⁹ плащания към националния и общински бюджет (такси, данъци, осигурителни вноски и т.н.), като уточнява срок, начин на плащане, задължено лице и приложимо законодателство.

Конкретна информация за данъчното облагане по отделните теми в настоящия Справочник ще намерите в съответната глава или раздел. Към момента на публикуване главните данъчни ставки са както следва: 10% върху нетния доход на физически и упълномощени лица, заплати, 16% данък печалба за юридически лица, 19% ДДС.

В зависимост от случая, задължението за плащане на данъци и такси е лично (упълномощени и самоосигуряващи се лица, данък сгради и други местни данъци и такси и т.н.) или чрез посредник (данък върху дохода и осигуровки от работодателя, данък пенсия от пенсионна каса и т.н.).

---

³⁸ www.mfinante.gov.ro/alegeTaxeAnaf.html?pagina=taxe

³⁹ www.mfinante.gov.ro/nefiscal.html?sessionid=eFcWg3DijlfrVmAPXg7AL1D0tk5wyro0jfczxd2t.www2:server22?pagina=taxe

12 Уреждане на спорове и правосъдие

Ако живеете постоянно в Румъния, за да избегнете изненади от съдебен характер (например, че срещу вас се е водило и приключило дело в България, без дори да знаете) е препоръчително да декларирате настоящия си румънски адрес пред общинската администрация в България, където е вашия постоянен адрес.

Принципно, спорове от различен характер се решават на три нива: неформално, извънсъдебни и съдебни процедури.

Неформалното решаване на спорове предвижда първоначален директен контакт с другата страна, лично или с помощта на специализирани организации.

Извънсъдебните процедури, или алтернативно разрешаване на спорове (АРС), е доброволно уреждане на искиве извън съда с помощта на безпристрастен орган за разрешаване на спорове. Разрешаването е по-лесно, по-бързо и по-евтино, отколкото отиването в съда. Има различни видове АРС, като например медиация, помирение, омбудсман, арбитраж и т.н.

В Румъния член 2 от Закон 192/2006 позволява на страните да търсят медиация в спорове, свързани с граждански или наказателни въпроси, семейно-правни, потребителските и други спорове, предмет на права, от които лицата могат да се откажат.

Постигнатото чрез медиация решение придобива изпълнителна сила при заверка от нотариус или потвърждаване на решението от компетентен съд.

Съдебни действия

Правото на ЕС в областта на гражданскоправните и търговските спорове може да се използва при дела с трансграничен елемент с цел предявяване на искиове за дължими суми чрез следните процедури:

- Европейската заповед за плащане⁴⁰ (*somația europeană de plată*)— опростена процедура въз основа на стандартни форми за трансгранични парични искиове, които не са оспорени от ответника.
- Процедура за искиове с малък материален интерес⁴¹ (*procedura europeană privind cererile cu valoare redusă*) — опростена процедура за ускоряване на трансгранични искиове, които не надхвърлят 5000 евро, с изключение на искиове, касаещи семейни, социални или трудови права, наем, право на личен живот, арбитраж.
- Несъстоятелност⁴² (*insolvență*) — национални и европейски форми на защита, когато фирма, срещу която сте предявили иск, е изправена пред неплатежоспособност.

---

⁴⁰https://e-justice.europa.eu/content_order_for_payment_procedures-41-bg.do?clang=bg

⁴¹https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-bg.do?clang=bg

⁴²https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-bg.do?clang=bg

Наказателно право

Ако сте станали жертва на престъпление в Румъния, имате достъп до всички права, от които се ползват румънските граждани, станали жертви на престъпления.

Ако не говорите румънски език, имате право при взаимодействието си с органите да използвате безплатно услугите на преводач, включително, за да подадете жалбата си на език, който можете да разберете, и за да получите информацията, на която имате право към момента на съобщаване за престъплението, на език, който разбирате.

В хода на наказателното производство ще получавате информация за него на език, който разбирате. Можете също така да получите психологически консултации и медицинска помощ.

Можете да претендирате за финансово обезщетение от държавата, в случай че сте били жертва на: опит за убийство и опит за убийство при утежняващи вината обстоятелства съгласно членове 188 и 189 от Наказателния кодекс; домашно насилие съгласно член 199 от Наказателния кодекс; умишлени престъпления, водещи до телесна повреда за жертвата; изнасилване, сексуално посегателство, сексуален контакт с малолетно или непълнолетно лице и сексуално развращаване на малолетни или непълнолетни лица съгласно членове 218—221 от Наказателния кодекс; малтретиране на малолетни или непълнолетни лица

съгласно член 197 от Наказателния кодекс, както и трафик и експлоатация и опит за трафик и експлоатация на уязвими лица.

Имате право на безплатна правна помощ, ако месечният доход на член от семейството не е по-висок от минимална брутна заплата за страната към датата на молбата за безплатна правна помощ (2080 леи към момента на издаване на Справочника).

Полезна информация:

Ако сте изправени пред правен спор или имате нужда от правен съвет, можете да се обърнете към адвокат⁴³.

Ако имате нужда да осигурите правната сигурност, действителност и правна сила на частен документ, или да потърсите изпълнение на правна сделка, или да намерите арбитър за разрешаването на даден спор, или просто за получаването на правен съвет, може да се обърнете към нотариус⁴⁴.

Ако:

- имате нужда да разберете или да бъдете разбрани по време на съдебно заседание,
- имате нужда от легализиран превод на документ или договор,

⁴³ https://e-justice.europa.eu/content_find_a_lawyer-334-bg.do

⁴⁴ https://e-justice.europa.eu/content_find_a_notary-335-bg.do

- имате нужда от устен преводач в съд, полицейски участък или пред административни органи, можете да се обърнете към заклет писмен или устен преводач⁴⁵.

Ако решите да използвате медиация, ще се срещнете с медиатор⁴⁶, който може да ви помогне при обсъждането на проблема и намирането на решение по него.

Ако трябва да изследвате предмет или ситуация, които налагат допитване до специалист в областта, можете да потърсите услугите на експерт криминалист⁴⁷.

---

⁴⁵<http://old.just.ro/MeniuStanga/Listapersoanelorautorizate/Traducatori/tabid/129/Default.aspx>

⁴⁶ www.cmediere.ro/mediatori/

⁴⁷ www.just.ro/wp-content/uploads/2016/01/tabel-experti-criminalisti_16112012.pdf

13 Социална интерграция

Българите в Румъния имат право на свободно участие в обществения, асоциативен и политически живот, на равноправни начала с румънските граждани.

Избори в чужбина

Ако живеете в Румъния, и сте регистриран за пребиваване в Главния инспекторат за имиграция, се считате за автоматично включен в допълнителните избирателни списъци и имате право да гласувате и да се кандидатира (над 23 години) в общински и европейски избори.

Постоянният избирател орган (Autorităţii Electorale Permanente – АЕР) уточнява за общинските избори⁴⁸, че включването в избирателните списъци е възможно и в деня на изборите, срещу представяне на документ за самоличност и доказателство за адрес в района на съответната избирателна секция.

Неправителствени организации и доброволен труд

В Румъния имате право да основавате или членувате в неправителствени организации, както и да полагате общественополезен труд на доброволни начала.

---

⁴⁸ www.roaep.ro/prezentare/wp-content/uploads/2013/02/297-370-alegeri-locale-ingleza-2012.pdf

Профсъюзи и професионални асоциации

Като служител в Румъния имате право да членувате в синдикални организации и да се ползвате от тяхното посредничество за защита на трудовите си права.

Лицата, които извършват регламентирани дейности⁴⁹ са организирани в професионални асоциации, които издават или прекратяват професионалните лизенци, съблюдават спазването на професионалните кодекси, водят единни професионални регистри и др.

Примери за такива организации: Колегията на психолозите в Румъния, Ордент на биохимиците, биолозите и химиците в Румънската здравна система, ордени на медицинските сестри и акушерки, на зъботехниците, Съвет на медиаторите, Орден на архитектите, Съюз на експертни и лицензирани счетоводители и т.н.

---

⁴⁹ Анекс 2, Закон нр.200/2004

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/52433>

14 Приложения

14.1 Полезна информация

Телефонни номера

- ✓ 112 национален номер за спешна помощ при пожар, злополуки, спешни медицински случаи и бедствия, също и на чужди езици
- ✓ 9544 Пътна полиция
- ✓ 116 111 Защита на детето
- ✓ 0800.080.999 Защита на потребителите
- ✓ 021.314.23.15 Социално подпомагане
- ✓ 1951 Различна информация

Телефонен код за Румъния от чужбина: 0040 + стационарен или мобилен номер без нулата

Връзки към информационни сайтове:

- ✓ Вашата Европа <https://europa.eu/youreurope>
- ✓ Национални контакти за връзка https://europa.eu/youreurope/citizens/national-contact-points/romania/index_bg.htm
- ✓ Посолството на България <http://bgembassy-romania.org>
- ✓ Европейски портал за електронно правосъдие <https://e-justice.europa.eu/home.do>

14.2 Официални български представителства в Румъния

Посолство на Република България в Румъния

Адрес: гр. Букурещ, сектор 1, ул. "Рабат" № 5

Телефон: 0040 21/230 21 50; 0040 21/230 21 59

Факс: 0040 21/230 76 54

E-mail: embassy.bucharest@mfa.bg

Web: www.bgembassy-romania.org

Консулска служба

Адрес: гр. Букурещ, сектор 2, ул. "Василе Ласкар" № 32

Телефон: 0040/21 318 79 78

Факс: 0040/21 318 7979

E-mail: consular.bucharest@mfa.bg

Служба по търговско-икономическите въпроси

Адрес: гр. Букурещ, сектор 2, ул. "Василе Ласкар" № 32

Телефон/Факс: 0040 21/318 91 66

E-mail: in.marinov@mi.government.bg

Почетни консули на Република България в Румъния

Почетен консул на Република България в гр. Тимишоара Георги Наков

Адрес: Тимишоара, 1900, ул. „Пиаца унирии“ 14

Тел.: +40 072 006 610

E-mail: nakovg@yahoo.com

Почетен консул на Република България в гр. Плоещ Росен Русев

Офис 1: Плоещ, ул. „Марашец“ 19

Офис 2: Отопени, ул. „Зборулуй“ 11

Тел.: +40 728 699 999

E-mail: rosen.rusev@consulatploiesti.eu

Web: www.consulatploiesti.eu

Задължителни елементи на трудовия договор

Индивидуалният трудов договор, сключен между работодателят и заето лице съдържа следните задължителни елементи, като е възможно и договарянето на допълнителни клаузи, в рамките на закона.

	Български превод	Румънски оригинал
	ИНДИВИДУАЛЕН ТРУДОВ ДОГОВОР, сключен и регистриран под номер ... / ... в общия регистър на служителите)	CONTRACT INDIVIDUAL DE MUNCĂ incheiat și înregistrat sub № .../... în registrul general de evidenta a salariatilor)
A	Страните по договора (работодател, наето лице)	Părțile contractului (angajator, și salariatul/salariata)
B	Предмет на договора	Obiectul contractului
C	Продължителност на договора (безрочен, срочен), начална дата на дейност	Durata contractului (nedeterminata, determinata), data începerii activității
D	Работно място	Locul de muncă
E	Вид работа (функция, позиция), със съответния код COR	Felul muncii (Funcția/meseria), conform Clasificării ocupațiilor din România
F	Отговорности за работа (по приложена към договора длъжностна характеристика)	Atribuțiile postului (prevăzute în fisa postului, anexa la contractul)
G	Условия на труд (специални, съгл. закон № 31/1991 или нормални -	Condiții de muncă (normale, în conf. Cu Legea № 31/1991, sau

	закон № 263/2010)	deosebite - № 19/2000)
H	Работна продължителност (пълно или непълно работно време), часа на ден и седмично	Durata muncii (norma întreaga fracțiune de norma de), ore/zi, ore/săptămâna
I	Годишен и допълнителен отпуск (брой работни дни)	concediului anual de odihnă și suplimentar (zile lucratoare)
J	Заплата (основна брутна заплата в леи, други обезщетения в брой или натура, дата на плащане) *	Salariul de baza lunar brut, alte elemente constitutive (sporuri, indemnizatii, alte, data la care se plateste salariul)
K	Специфични права за, свързани с безопасност на труда (лични предпазни средства, работни дрехи и др.)	Securitatea și sănătatea în munca (echipament individual de protecție, echipament individual de lucru)
L	Други клаузи (изпитателен период, предизвестие при уволнение и др.)	Alte clauze (perioada de proba, perioada de preaviz în cazul concedierii)
M	Общи права и задължения на страните	Drepturi și obligații generale ale părților

N	Заклучителни разпоредби (приложим закон – Кодекс на труда, колективен договор) **	Dispozitii finale (Codul muncii, contractului colectiv de muncă)
O	Разногласия (относно сключване, изпълнение, изменение , спиране или прекратяване на договора) ***	Conflictele (în legătură cu incheierea, executarea, modificarea, suspendarea sau încetare contractul de muncă)
	Дата и основание по Трудовия кодекс за прекратяване на договора, след съдебна процедура	data inceteaza în temeiul art. .... din Legea № 53/2003 - Codul muncii, în urma indeplinirii procedurii legale.

* Извънредният труд (извън нормално работно време, през неработни или празнични дни) се компенсират или заплаща като увеличение към заплатата, съгласно приложимия колективен трудов договор или Кодекс на труда.

** Договорът се подготвя в два екземпляра, по един за всяка страна и се подписва от двете страни.

*** Разногласията се уреждат от съда по териториална или материална компетентност, съгласно закона.

14.3 Законодателство

- Граждански кодекс (Codul civil) - Закон 287/2009, преиздаден в Закон № 71/2011
- Граждански процесуален кодекс (Codul de procedură civilă) - Закон № 134/2010
- Трудов кодекс (Codul muncii) – Закон № 53/2003), преиздаден в Закон № 40/2011)
- Данъчен Кодекс (Codul fiscal) - Закон № 227/2015
- Закон № 29/2016 за избягване на двойното данъчно облагане
- GEO №.194/2002 относно статута на чужденците в Румъния, актуализирана със Закон №157/2011
- GEO № 56/2007 за заетостта и командироването на чужденци в Румъния, актуализирана съгласно Закон № 157/2011
- Закон № 108/1999 г. за създаване и организация на Инспекция по труда
- Закон № 263/2003 относно Общ пенсионен фонд
- Закон № 416/2001 за минималния гарантиран доход
- Закон № 319/2006 за здравословните и безопасни условия на труд
- Закон № 346/2002 относно трудовите злоупотреби и осигуряване при професионалните рискове
- Закон № 95/2006 относно реформата в здравеопазването
- Закон № 76/2002 за осигуряване при безработица и подпомагане на заетостта

- Закон № 292/2011 относно социалното осигуряване
- EGU № 44/2008 относно икономическите дейности, извършвани от физически лица, индивидуални и семейни дружества
- Закон № 200/2004 относно признаването на дипломи и професионална квалификация за регулираните в Румъния професии
- Закон № 61/1993 относно държавните надбавки за деца
- Закон № 31/1990 за търговските дружества, преработен
- Закон № 296/2002 за предоставяне на медицински грижи за чуждестранни граждани в Румъния, въз основа на взаимните международни споразумения
- Закон № 448/2006 относно защитата и насърчаването на правата на хората с увреждания
- Закон № 678/2001 г. за предотвратяване и борба с трафика на хора
- Директива 2005/36/ЕС на Европейския парламент и Съвет относно признаването на професионалните квалификации
- Заповед № 1616/2011 на Министъра на труда, семейството и социалната закрила относно промяна на рамковия модел на индивидуалния трудов договор, (приложение към Заповед № 64/2003 на Министъра на труда и солидарността)

14.4 Съкращения

АЕР	Autorității Electorale Permanente	Постоянен избирател орган
ANOFM	Agenția Națională Pentru Ocuparea Forței de Muncă	Агенция по заетостта
АРС	Soluționarea alternativă a litigiilor	Алтернативно разрешаване на спорове
BNR	Banca Națională a României	Национална банка на Румъния
CNAS	Casa Națională de Asigurări de Sănătate	Национална здравноосигурителна каса
CNET	Centrul național de recunoaștere și echivalare a diplomelor	Национален център за признаване и еквивалентност на дипломите
CNP	Codul Numeric Personal	Личен цифров код
CNPP	<i>Casa Națională de Pensii Publice</i>	Национален институт на обществените пенсии
ЕЗОК	Европейската здравноосигурителна карта	Cardul European de Asigurări de Sănătate (CEASS)
ЕИП	Единно икономическо пространство	Spațiul Economic European (SEE)
ЕС	Европейски Съюз	Uniunea Europeană (UE)

EURES	European Employment Services	Европейски портал за професионална мобилност
ISR	Indicator social de referință	Социален референтен индикатор
ONRC	Oficiul Național al Registrului Comerțului	Национален Търговски регистър
OU	Ordonanță de urgență	Извънредно решение
PFA	Persoana Fizica Autorizata	Упълномощено физическо лице
RCA	Asigurare auto pentru prejudicii produse terților	Автомобилно застраховане за щети на трети лица
SPCLEP	Serviciul Public Comunitar Local de Evidenta a Persoanelor	Общинска служба за гражданско състояние
TVA	Taxa pe valoarea adăugată	Данък добавена стойност
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization	Организацията на Обединените Нации за образование, наука и култура